

ACC. N:R M. 16215:1-6.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ida Holbye, Malmö
Härad: Färrestad Berättare: " " "
Socken: Limmis Berättarens yrke: fru; f. d. kontorist
Uppteckningsår: 1965 Född år 1882 i Limmis

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Barnets vård och uppfostran under förskoleåldern.

LMF 98

s. 1-6.

29/5-65

Skriv endast på denna sida.

1.

ACC. N:R M. 16215: /.

Barnens vård och uppfostran.

Tillsyn över barnen hade väl i främsta hand modern, i den mån tiden medgav. Äldre syskon samt den äldre generationen, som ofta då bodde i en stuga eller bostad hos den yngre familjen. Allt å på 1800-talets senare del. Och bland allmogen. Barn lärdes lyda o att vörda äldre. Tampen och riset skulle hänga över stugdörren i ett ordentligt hem. Tampen, en repstump, var avsedd för äldre barn, riset för alla. Gångeväjn förekom. Bjällra kanske någon gång. Obetingad lydriad fördr ades så fort barnet förmådde uppfatta förmaningen. Där mormor eller farmor hade uppsi kt över telningen, inpräntades nog reglerne med kärlek och förstånd. De minsta barnen höllo ofta gärna till hos den äldre generationen även på natten. I välbärgade hem förekom ofta barnpiga. Storstepia och minstepia. Minstepian fick leda barnets först^a/försök att gå mm. När barnet hunnit ur koltåldern, blivit 3 å 4 år började nog regler att strängt tillämpas. Då började karaktärsdningen. (Mormor o äldre syskon lärde barnet läsa. Att skicka en unge till skolan som inte kunde läsa innantill, förstå sej på klockan, kunna Fader Vår och några barnabönor skulle varit en skam.. Detta så sent som på 80-talet. Då voro dock tampen o riset

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

29/5-65

ACC. N:R M. 16215:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

avskaffade. De hängde nog inte med längre än in på
80-talet.

Förhållandet till vuxna var förnadsfullt. Tilltalsordet
var mor o far. Någon gång hörde jgh, att man sade Bua
eller Moa till mor. De små alltså. I sade man till gamla.
Till medelålders släktingar Ni eller Du. Det senare
kanske ej så vanligt. Mor, vill mor, far kan far e.d.
var vanligare. Ömhetsbetygelser på 1800-talets senare decennier
som nu. Tidigare troligen mera sparsamt, undantagandes små
barn. Barn skulle hålsa artigt på alla. Niga, bocka
vackert. Svvara på frågor, men inte lägga sig i de vuxnas
snack. Mössen skulle ryka av fermt o fint på pojkarna.
Borta skulle barnen vara blygsamma o snälla. inte prata
i onödan. Ja, ja och nej, nej och därutöver det mesta av
ondo.
Förbud och hotelser förekom väl. "om du vränger till an-
siktet sådär, så blir du sån" hördes ~~nog~~ Att sotaren el-
ler nån buseman skulle ta dem, om de inte uppförde dej
anständigt fick de nog höra.. Gå rak i ryggen var en
ofta hörd förmaning. Tvättning o kamning ingick nog i
medvetandet o genomleis utan bråk. Har dock hört, att det
i 1800-talets början ansågs för högfärd att kamma håret
varje dag. Två ggr i veckan ansågs lagom.

Luther, att jämt säga: "Icke såsom de påviske." Jag tyckte att det så ofta, att det verkade tjetigt. Johan Arndt var lika svårför-
elig. Då var det bättre att gå i kyrkan.

Alltför bullrande lekar var ej önskvärda på söndagen. Ej heller som kläderna för illa av. Barn skulle stå vid bordet. De åt med sked och föste på med en liten brödbit, innan "påfösaren" var känd. När de ansågs mogna att handtera kniv o gaffel berodde väl då som nu, på, när föräldrarna lade ner arbetet och

för att lära d. m. Ettåringen åt väl placerad i mors knä. Sedan de äldre efterhand placerade hos någon kvinnlig familje medlem, tills de placerades som självständiga nederst vid bordet. Leksakernas placering berodde väl på bostadsförhållandena och familjens ordningssinne. Där

storstugan fanns, kvar i en bänk där locket var löst, i ett skåp i ett minfre rum, där sådant fanns intill stugan. I en avbalkning i köket, där dette var rymligt. Sagor och sedelärande berättelser berättades för barnen. En historia jag hörde min mormor berätta var om en frång o hans fästmö, som hittade en större penningssumma, en afton på

en promenad på landsvägen. Efter att ha lämnat pengarna till prästen o efter att denne annonserat i Post o Inrikes gav han dem äganderätt till summan. De köpte ett lantbruk o blev smått förmögna. En dag stannade två amerikanska turister i en fin vagn utanför porten o frågade, om de kunde få vila sig o hästarna. Jo, gärna. När de satt o pratade på kvällen talade mannen om, att de för många år sedan tappat en ansenlig summa pengar i den här trakten o undrade, om aldrig någon hittat summan.

3.

ACC. N:R M. 16215:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tilltalsordet till äldre o medelå, ~~ders~~ gifta kvinnor var MOR. De yngre med namnet : Kersti Nils Pers, Hanna Erik Ols. Kom inte o säj Elsa, utan Elsa Per Pers, förmanades barnen. Så tilltalades ^{oild} och "lågättade" gifta kvinnor. För dem var Mor för fint tilltal. Männen tilltalades av barn o ungdom med både för och efternamn. Barnens gudföräldrar kallades ofta guimor och gudfaräven sedan barnet blev större. Reglerna om der tillbakadragna och srillsamma barnet iakttags kanske ej strikt av livliga barn, som nog pratade på utom programmet. Lakseker placerades så vitt möjligt till en del a v stugan, som drogs väl ibland ut i förbjudet område. Familjens nära bekanta kallades moster och ~~de~~ arbror. Om gudfarsparet ej var släkt med familjen, kallades de alltid gudfar och gudmor avv dopbarnet. Klädseln på 50 -60 talet liknade för barn mycket de vuxnas. Jag såg nyssen dopdräkt för en flicka från 1847. Ett litet konstverk i brodyr och sömnadskonst. De var en fullkomlig kopia av en särk, sådan vuxna kvinnor använde. Nerdelen var av hemvävt linne. Opply dden av finaste battist. Handknypplade c:a 5 cm breda spetsar, knypplade varje stycke för sig för hals o ärmar, för att undvika sömmar. Synaden (broderiet) på gramstycket var utomordentligt vackert, det lilla namnet i korsstygn sytt över 2 trådar. Dopdräkten var sydd till ett medelklassbarn. Pojkar gick nog i slum de först levnadsåren. Sedan såg de småningom ut som små män.

XXX.

ACC. N:R M. 16215: 4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

På 80 90 talet använde flickor ylleklänningar mer än sedan. Över klänningen i vardagslag en slabatt, ett -ofta sits- förkläde, som täckte hela klänningen. Modellen på klänning o förkläde lös prinsessskärning med c:a 15 cm garnering. Sjömansfräkt var ett populärt plagg åtminstone från 80-talet. Bars av både gossar o flickor. Pojkarna hade överrockar med "manligt" snitt, djupa fickor o slag. Flickorna fick väl följa modet. Sedan sockendräkterna mer o mer bortlades varierade barnens klädsel utan stränga regler. Vinterhuvor som kunde dras ner över öronen, skinnmössor, ylleschletter för flickor var vinterhabit. På strumporna lades mycket arbete ner. Fyra räta o fyra aviga maskor i rutor, en rät XXXXXXXXXXXXXXX
En-tre-fen-tre-en omväxlande aviga o rät kallades-tror jag- ollonstickning. Gossarna, som hade korta byxor fram till 14 årsåldern hade ofta strumpor, stickade av flangarn. En hemstickad yllekofta på vintern hade både pojkar o flickor. Flickorna bar på vintern en stickad eller virkad underkjol och en tygunterkjol däröver.

Skor syddes ~~med~~ av skomakaren för alla. Mindre barn var lärskor, en lågskomed slejv från bakstycket runt smalbenet. Lärskor såldes också på marknaden på 90talet för 4 kr paret. Snörskor syddes till en fot eller vars en fot, som man sade. D.v.s. ett bytas till ene eller andra foten, eller avpassade för höge eller vän ster fot. Eleganta skoaffärer var sällsynta på nittitalet. Färger o snitt på barnens kläder varierade efter föräldrarnas smak. På söndags o v. r. kläder skildes noga. I Barmen skulle gärna gå i kyrkan på söndagen eller anhöra eller läsa en predikan hemma. Jag minns ännu hur jag tyckte att det var underligt av en man som

ACC. N:R M. 16215:6.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bondfolket talade då om, att de funnit pengarna o.

erbjöd främlingarnagård, inventariser o lösöre. Främling-
arna berättade då, att de den gången var i hemlandet för att köpa
en gård. När de förlorat pengarna vände de dock åter
till Amerike. Deras liv länkades då in på en bana,
som gjorde, att blev förmögna, än de nåsin kunnat drömma
om. Nu skulle de slå sig till ro i Sverige o om de fick
en bit jord o en träd ärstappa på gårdens ägor, hade
fått mer än nog. Det fick de o Mårtens o Marias barn fick
en gång ärva deras stora förmögenhet. Så ni ser, att man
alltid ska vara ärlig slöt mormor. Så berättads förstås
sagor om varulven, bäckhästen, Jättefolket, som bodde i
Srtenshuvud, trollen, som låna le bröd, Brambokittan, som
bodde under brambosten n, men flyttade till Göinge-
skogerna, då trafiken på landsvägerna blev för störande.
Så talades det om människor, som kommit till kusterne
efter krigen, stackare som kommit och eleganta män, som
kommit o bett, att få bli seglade över till Bornholm. En
av dessa sades ha blivit rånad o männen som deglade honom
över blev oförklarligt tika. Sådana sagor berättades
ej för mindre barn. Bordsböner lästes alltid.

I Jesu namn till nords vi gå pch Gud med en..

Den första var kort o lästes helst, men så fick man en
dag uppmaning, att läsa den längre o inte ha bråttom.

Aftonbön främst Gud som haver, men även Ett litet fattigt barn
jag är o någon psalmvers. Man avslutade med att be om bevarande
av familj o vänner.

Sånger och visor fick barnen lära